

SOSIAALISEEN KUNTOUTUKSEEN OHJAUTUMINEN

Johdanto

Sosiaalipalveluja järjestetään tukemaan selviytymistä jokapäiväisessä elämässä. Tällä tarkoitetaan elämään kuuluvia tavallisia toimia, joita ovat itsestä huolehtiminen, kotona suoriutuminen, liikkuminen, koulutus, työ, kommunikointi, sosiaaliset vuorovaikutussuhteet ja yhteisöllisyys sekä koulunkäynti, oppiminen ja tiedon soveltaminen. Tuki perustuu henkilön omien kykyjen ja voimavarojen tunnistamiseen, ja se mahdollistaa henkilön mahdollisimman itsenäisen ja omaehtoisen toiminnan. Hyvinvoinnin edistäminen voi kohdistua yksilöiden lisäksi perheisiin, yhteisöihin tai koko väestöön. Sosiaalipalveluilla vahvistetaan näiden kohderyhmien sosiaalista hyvinvointia, osallisuutta, terveyttä ja turvallisuutta. (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2017.) Sosiaalinen kuntoutus on osa sosiaalipalvelua.

Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallisessa kehittämishankkeessa (SOSKU) (2015–2018) oli tavoitteena selkeyttää ja yhtenäistää sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvää ymmärrystä sekä valtakunnallista toimeenpanoa. Yksi tärkeä kysymys on se, miten sosiaaliseen kuntoutukseen ohjautetaan. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan palvelutarpeen arvion tekee sosiaalityöntekijä, joka on siten avainasemassa päättämässä sosiaalisen kuntoutuksen tarpeesta. Tarve voidaan huomata myös muualla peruspal-

veluissa. Tämän vuoksi on tärkeää, että paikallisesti syntyy verkostoja, joissa voidaan luoda yhteistä näkemystä ja tavoitetilaa asiakkaiden ohjaamisen ajankohdasta ja kriteereistä. (Raivio 2018.)

Potentiaaliset asiakkaat

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) velvoittaa kunnat tarjoamaan sosiaalista kuntoutusta osana sosiaalipalveluja. Laki sisältää kaikkien ikä- ja väestöryhmien tarvitsemia palveluja, joten myös tarvittavat tukitoimet ovat monialaisia ja monimuotoisia. Laissa asiakkaalla tarkoitetaan sosiaalihuoltoon hakuvaa tai käyttävää mutta myös tahdostaan riippumatta sen kohteena olevaa henkilöä. Tavoitteena on turvata, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat henkilöt saavat tarvitsemansa avun ja tuen. (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2017.)

Sosiaalinen kuntoutus ei edellytä vikaa, vammaa tai sairautta kuntoutukseen pääsyn kriteerinä. Käytännössä kuitenkin suurella osalla asiakkaista on toimintakykyä rajoittavia fyysisiä ja psyykkisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat myös sosiaaliseen suoriutumiseen (Piirainen 2017.) Sosiaalisen kuntoutuksen asiakas tarvitsee usein monia yhtäaikaista tukitoimia. Asiakkaita, jotka käyttävät useita peräkkäisiä tai yhtäaikaista etuisuuksia ja palveluita, kutsutaan monipalveluasiak-

kaiksi tai paljon palveluita käyttäviksi asiakkaisiksi. Monipalveluasiakkaiden ongelmat ovat usein kumuloituneita, mikä vaikeuttaa sen tahon nimeämistä, jolle heidän asiansa kuuluvat, ja päätöksentekoa siitä, miten heidän kanssaan tulisi toimia. Asia kaipaa erityishuomiota, sillä ihmisistä saattaa tulla paljon palveluita käyttäviä asiakkaita, mikäli heidän oikeat palvelutarpeensa jäävät täyttämättä. Pitkittyessään tilanteet vaikeutuvat monimutkaisiksi ja vaikeasti autettaviksi kokonaisuusiksi. (Määttä 2018.) Valtakunnallisesti ei ole täysin selvää, ketkä ohjataan, valikoituvat, valitaan ja pääsevät sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen saajiksi ja millaisten mekanismien kautta. SOSKU-hankkeen tekemän kuntakyselyn mukaan sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin ohjataan yleensä sosiaalitoimistoista, mutta asiakkaat voivat ohjautua sinne myös muita reittejä. Sosiaalitoimiston lisäksi työllistämiseen liittyvät palvelut, kuten TE-toimisto, TYP ja kunnan työllistämisyksikkö, ovat merkittäviä ohjauvia tahoja. (Puromäki ym. 2016.)

Sosiaalisen kuntoutuksen erityisosaamista vaativat asiakastilanteet ovat usein syntyneet pitkän ajan kuluessa. Kuntoutuksen taustalla on ymmärrys kokonaisvaltaisen työskentelyn välttämättömyydestä silloin, kun ongelmat ovat kasautuneet ja pitkittyneet tai kun sosiaalisen kuntoutuksen toimenpiteet ovat välttämättömiä tai tarpeellisia henkilön sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. (Ruuth 2016.) Sosiaalityö on viime sijaista suhteessa muihin palveluihin. Asiakkaiksi päätyneillä on yleensä takanaan kasautuneita haasteita. Taustalla olevat elämän ongelmat voivat liittyä pitkittyvään työttömyyteen, koulutuksesta ulosjäämiseen tai asunnottomuuteen, arkielämän sujumattomuuteen ja muihin psykososiaalisiin pulmiin. Sosiaalisen kuntoutuksen asiakas voi esimerkiksi olla pitkäaikaistyötön, jolla työttömyyden ja toimeentulovaikeuksien lisäksi voi olla mielenterveys- tai päihdepalveluiden tarvetta, tai nuori, jolla on useita elämänhallintaa vaikeuttavia ongelmia, tai suurimmissa kaupungeissa myös maahanmuuttajataustainen henkilö. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014, Määttä 2018.) Suo-

nessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarve keskittyy pienelle osalle väestöstä. Eri tutkimusten mukaan noin kymmenen prosenttia väestöstä tai palveluja käyttävistä asiakkaista aiheuttaa 70–80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksista. (Tuloksellisuustarkastuskertomus 2017.)

Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkailta on usein taustallaan useita epäonnistuneita yrityksiä ja kokemuksia sekä myös viranomaisvastaisuutta (Karjalainen 2017). Vogtin ja Sjöholmin (2014) mukaan sosiaalityön asiakkuuteen pääseminen ja siellä pysyminen vaatii asiakkailta omaehtoista sitoutumista tarjolla olevaan palveluun. Mikäli asiakkaalla ei ole motivaatiota, sitoutumiskykyä tai hän ei itse toimi aloitteellisesti, hän saattaa helposti jäädä vaille sosiaalialan ammattilaisten palveluja. Helpoimmin varsinaisen sosiaalityön ulkopuolelle jäävät päihde- ja mielenterveyskuntoutujat. Nuorilla yhtenä syrjäytymisen riskitekijänä on tukiriippuvuus, joka on lisääntynyt merkittävästi työllistymismahdollisuuksien heikentymisen myötä. Nuoret joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen vanhempia ikäluokkia useammin. Toimeentulotuen asiakkuuden pitkittyminen on merkittävä syrjäytymisriski. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma 2014.) Syrjäytyminen voi olla seurausta muun muassa työttömyydestä, köyhyydestä, mielenterveysongelmista, alkoholisoitumisesta tai joutumisesta yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle. Syrjäytyminen estää ihmisiä osallistumasta täysipainoisesti normaaleihin yhteiskunnan toimintoihin. (Tuloksellisuustarkastuskertomus 2017.)

SOSKU-hankkeen pääasiallisena kohderyhmänä oli pääosin työmarkkinoiden ulkopuolella oleva aikuisväestö. Hankkeen asiakkaille keskeistä oli laaja-alaisen ja kokonaisvaltaisen tuen ja ohjauksen tarve. Asiakkaina oli sosiaali- ja terveyspalveluiden ulkopuolelle jääneitä tai niiden väliin pudonneita henkilöitä, joita ei aiemmin ollut tavoitettu tai jotka eivät aiemmin olleet kiinnittyneet palveluihin. Hankkeen toteuttajat arvioivat suuren osan potentiaaleista asiakkaista olevan sosiaalityön sekä muiden palvelujen tavoittamattomissa. Näitä asiakkaita voi muun muassa olla koulutuksen

ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten sekä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien ja sairauspäivärahaa saavien henkilöiden joukossa. Asiakkaiden toimintakyky saattoi heidän tullessaan sosiaaliseen kuntoutukseen olla hyvin alhainen ja kuntoutumisen edessäkin edelleen hauras. Asiakkaina saattoivat olla varsinaisen asiakkaan lisäksi myös hänen perheensä ja läheisensä, koska koko perheen tukeminen auttaa kokonaisvaltaisesti asiakkaan kuntoutumista. Useilla palveluun osallistuneista ei ollut mahdollisuuksia päästä ammatilliseen kuntoutukseen, minkä lisäksi heidän valmiutensa kuntouttavaan työtoimintaan osallistumiseksi oli arvioitu heikoiksi. (Raivio 2018.)

Eri reittejä sosiaaliseen kuntoutukseen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamaan kuntakyselyyn (Puromäki ym. 2016) vastanneiden mukaan sosiaaliseen kuntoutukseen voidaan lukea monenlaisia palveluita ja palvelukokonaisuuksia. Yleisimmin sosiaaliseen kuntoutukseen katsottiin kuuluvan sosiaalityötä, sosiaaliohjausta sekä neuvonta- ja ohjauspalveluita. Työllisyyspalveluista etenkin kuntouttavaa työtoimintaa ja päivätoimintaa pidettiin osana sosiaalista kuntoutusta, mutta työllistymiseen liittyviä ja työelämävalmiuksia parantavia palveluita mainittiin myös runsaasti: skaala ulottui erilaisesta kuntouttavan työtoiminnan kaltaisesta päivä- ja työtoiminnasta palkkatukityöhön saakka.

Kolmas tyypillinen vastauksissa esiintynyt sosiaalisen kuntoutuksen palvelukokonaisuus olivat päihde- ja mielen-terveyspalvelut. Harvemmin mainittuja palvelukokonaisuuksia olivat ikäihmisten palvelut, vapaaehtois- ja harrastustoiminta, kuntoutuspalvelut sekä terveydenhuollon palvelut. Sosiaalinen kuntoutus voi kyselyyn vastanneiden mielestä sisältää myös olohuone- tai asukastalotoimintaa ja sen kaltaista aktivoivaa tekemistä, keskusteluterhoja, jalkautuvia palveluita, koulutusta tai valmennusta, maahanmuuttajapalveluita tai jopa kouluun tai työpaikalle annettavia palveluita.

Sosiaalisen kuntoutuksen sisältönä kyselyyn vastanneet mainitsivat usein ryhmätoiminnan, joka voi olla harrastusryhmiä tai muuta ryhmätoimintaa tai ryhmämuotoista tukea. Myös yksilötoimintaa pidettiin tärkeänä ryhmätoiminnan rinnalla. Lisäksi useita mainintoja saivat vertaistoiminta ja -tuki, työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen sekä yhteistyö ja yhteisöt. Yhteistyö ja yhteisöt voivat olla joko ammatillisia yhteisöjä ja verkostoja ja liittyä moniammatilliseen ja -alaiseen työhön tai asiakkaan omia lähiverkostoja, joiden mukaan ottamisesta on hyötyä kuntoutuksen näkökulmasta. (Puromäki ym. 2016.)

Sosiaalisen toimintakyvyn aleneminen ja mahdollinen sosiaalisen kuntoutuksen tarve voidaan havaita eri tahojen toimesta. Havainnon voi tehdä asianomainen itse tai hänen läheisensä, sosiaali- tai terveyspalvelujen tai yhteistyötahon edustaja, sote-palvelujen ulkopuolinen taho (etsivä nuorisotyö, TE-hallinto, oppilaitokset, kuntoutustoimijat) tai kolmannen sektorin toimija (tukihenkilö, yhdistystoimija, vapaaehtoiset, vertaiset). (Raivio 2018.)

Oikea-aikainen palveluun ohjaaminen edellyttää kykyä tehdä etsivää ja katutasen työtä sekä yhteistyötä vertaistoimijoiden/kokemusasiantuntijoiden kanssa. Keskeistä on asiakkaan luottamuksen saavuttaminen. Ajan antaminen asiakkaalle jo luottamussuhteen muodostamiseksi on havaittu olennaiseksi – sosiaalisen kuntoutuksen kohde-ryhmällä on usein taustalla epäonnistumisen kokemuksia sekä viranomaisvastaisuutta. (Karjalainen 2017.)

Palvelun kynnystä voidaan madaltaa esimerkiksi siten, etteivät asiakastapaamiset edellytä asiakastietojen ja toimenpiteiden kirjaamista, vaan käyty keskustelut jäävät asiakkaan ja työntekijän välisiksi. Tällöin kohtaamisissa korostuu ihminen ihmiselle -vuorovaikutus sekä virallisuuden ja viranomaisuuden häivyttäminen taka-alalle. Matalat kynnykset tarkoittavat usein myös sitä, että kohtaamiset tapahtuvat asiakkaan itsensä määrittelemissä paikoissa, asiakkaan omissa toimintaympäristöissä. Jalkautuvassa sosiaalisen kuntoutuksen palvelussa ensi-kontakti voi olla asiakkaan kotona tai jos-

sakin muussa hänelle tutussa paikassa. Ensitapaamiseen voi osallistua myös asiakkaalle aiemmin tuttu työntekijä tai kokemusasiantuntija.

Seuraavassa kuvataan sitä, miten valtakunnallisessa SOSKU-hankkeessa asiakkaita eri puolilla maata lähestyttiin, mitä ryhmiä lähestyttiin ja miten asiakkaita saatiin mukaan toimintaan. Kuvaukset on otettu SOSKU-hankkeen loppuraportista (Raivio 2018).

Esimerkki kotiin vietävästä, jalkautuvasta toimintatavasta on Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän SOSKU-osahankkeessa tarjottu, ”asiakkaan luokse menevä” Eka kerta -palvelu. Työotteella tavoitettiin asiakkaita, jotka olivat pudonneet normaali-palvelujen ulkopuolelle tai joille ei ollut aiemmin löytynyt sopivia palveluja. Asiakkaalle kerrottiin sosiaalisen kuntoutuksen tarjoamista mahdollisuuksista tai muista palvelumahdollisuuksista, minkä perusteella asiakas arvioi ja teki päätöksen, osallistuuko hän toimintaan.

Myöskään Jyväskylän SOSKU-osahankkeen työskentelyyn ei liittynyt pakkoja eikä sanktioita, ja luottamuksellisen suhteen rakentamiselle annettiin aikaa. Intensiivisen, luottamuksellisen työskentelysuhteen myötä asiakkaille muodostui käsitys siitä, miten he hyötyvät yhteisestä työskentelystä ja poissaolot vähentyivät merkittävästi. Keskeytyksien ja poisjääntien yhteydessä asiakkaita tavoiteltiin puhelimitse tai kirjeitse tarjoten uusia tapaamisaikoja, ja samalla tuotiin esille, että aina on mahdollista yrittää uudelleen.

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän osahankkeen ryhmätoiminnassa pakottoman ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisessa oli keinona muun muassa se, että tapaamisissa oli tarjolla kahvia, teetä ja pientä syötävää. Tarjottavan havaittiin virittävän toiminnassa myönteistä tunnelmaa ja luonnollisia kohtaamisia. Ryhmätoiminnassa oli yhteisesti sovittu, että toimintaan voi aina tulla, myös myöhässä.

Rovaniemen SOSKU-osahankkeessa tarjottiin matalan kynnyksen yhteisöllistä oppilashuoltoa. Tilaratkaisulla, luomalla koululle yhteiseen käyttöön Meän huone, edistettiin oppilaiden osallisuutta mahdollistamalla

matalan kynnyksen yhteys oppilashuollon ja tuen piiriin. Meän huoneessa nuoret voivat omassa porukassaan keskustella asioistaan, ja paikalla olleet aikuiset tarjosivat tarvittaessa heille tukeaan. Meän huoneen rento ja luottamuksellinen ilmapiiri sekä hyvä yhteishenki helpottivat vaikeistakin asioista puhumista.

Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän osahankkeen toteuttama Saksankujan aamupalaryhmä on esimerkki alueellisesta, jalkautuvasta työotteesta. Aamupalaryhmä toimi yhteisöllisenä ”olohuoneena”, jossa asukkaat saivat aamupalan lisäksi hanke-työntekijöiltä apua arkeen liittyvissä asioissa. Heillä oli myös mahdollisuus tutustua alueen muihin asukkaisiin ja luoda uusia sosiaalisia suhteita.

SOSKU-hankkeessa kynnyksiä madallettiin myös viemällä palveluneuvontaa ja tiedotusta verkkoon ja hyödyntämällä sosiaalista mediaa. Jyväskylässä perustettiin yhteiskehittämisen tuloksena Facebook-sivut aikuissosiaalityölle, alettiin julkaista aikuissosiaalityön uutiskirjettä ja pilotoitiin chat-neuvontapalvelua. Aikuissosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden tutummaksi tuleminen myötä yhteistyötahot osasivat ohjata yhteisiä asiakkaita paremmin aikuissosiaalityön piiriin. Uusia aikuissosiaalityön työvälineitä hyödynnettiin etenkin palveluista tiedottamisessa ja uusien kohde-ryhmien tavoittamiseksi. Jyväskylässä toteutettiin myös kaupunkialueille jalkautuvia tapahtumia, kuten Halaa Sossua -tapahtuma, joiden tarkoituksena oli sosiaalitoimen muuttaminen helpommin lähestyttäväksi.

Järvenpään SOSKU-osahanke oli mukana käynnistämässä aikuissosiaalityön, mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä osahankkeen kokemusasiantuntijoiden matalan kynnyksen yhteisvastaanottoa, joka toimii uuden sosiaali- ja terveyskeskuksen kiirevastaanoton yhteydessä. Matala-palvelu on tarkoitettu täysi-ikäisille asiakkaille ja heidän läheisilleen. Vastaanotolta saa tukea ja apua haastaviin elämäntilanteisiin ilman ajanvarausta ja lähetettä. Tarjolla on palveluohjausta, hoidon ja palveluiden tarpeiden kartoitusta ja arviointia, vertaistukea mielenterveys- ja päihdeongelmiin sekä oh-

jausta kolmannen sektorin vertaistukea tarjoaviin toimintoihin.

Järvenpäässä kehitettiin myös yhdessä sosiaalisen kuntoutuksen, aikuissosiaalityön ja vertaisten/asiakkaiden kanssa matalalla kynnyksellä toimivaa, ryhmämuotoista Winssi-olohuonetoimintaa. Winssi mahdollistaa osallisuuden kävijän omasta näkökulmasta katsottuna. Osallisuutta on jo se, että ”kävijä tulee paikalle, mutta myös se, että toimii ja tekee, suunnittelee, toteuttaa ja auttaa muita sekä kaikkea tältä väliltä”. Palveluihin oli kaivattu niin sanottua ensimmäisen askeleen toimintaa, paikkaa, johon voi tulla ja jossa ei ole sanktioita tai määriteltyjä käyntipäiviä. Paikka toimisi ponnahduslautana eteenpäin sekä paikkana oman elämän pohdinnalle ja elämänhallinnan harjoittelulle sekä sosiaalisten verkostojen laajentamiselle, vertaisuudelle ja yhteisöllisyydelle. Toiminta on suunnattu 18 vuotta täyttäneille aikuisille, jotka eivät ole kuntouttavassa työtoiminnassa mutta jotka kuitenkin ovat Kelan työmarkkinatukilistoilla.

Laukaan osahankkeessa matalan kynnyksen palvelumallia toteutettiin terveyskeskuksen sosiaaliohjauksen muodossa non-stop-periaatteella. Käytännössä sosiaaliohjaus tarkoitti alkuarviointia, asiakkaan palvelutarpeen selvitystä sekä tiedottamista ja ohjausta käytettävissä oleviin palveluihin ja tukitoimiin. Terveysaseman sosiaaliohjaajan tehtävänä oli osallistaa asiakkaan tilanteeseen kaikki tarkoituksenmukaiset tahot, käynnistää palveluprosessit ja varmistaa, että asiakkaalla on tieto palveluprosessistaan vastaavasta tahosta.

Ohjautumisen perusteet

Edelliset esimerkit konkretisoivat sen, miten eri tavalla eri asiakasryhmiä voidaan lähestyä ja saattaa sosiaalisen kuntoutuksen piiriin. SOSKU-hanke sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ovat laatineen suosituksen (2018) työikäisten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen laatuksiteereiksi. Yksi suosituksen laatuksiteereistä koskee sosiaalisen kuntoutuksen palveluun ohjaamisen toimintatapaa, jonka tulee suosituksen mukaan olla yhdenmukainen. Laatuksiteerin toteutumisen edellytykset ovat:

1. Eri toimijoilla on riittävästi osaamista tunnistaa sosiaalisen kuntoutuksen tuen tarve,
2. Sosiaalista kuntoutusta on tehty tunnetuksi ja eri toimijat tietävät, minne olla yhteydessä asiakkaan sosiaalisen kuntoutuksen tarpeen noustessa esiin,
3. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluun ohjaamisen toimintatavasta on kunnallisesti ja alueellisesti/maakunnallisesti yhteisesti sovittu ja
4. Ohjaus tai yhteydenotto sosiaalihuoltoon tai ilmoitus tuen tarpeesta ovat toimintamallina eri toimijoiden tiedossa ja käytössä.

Laatuksiteerin toteuttaminen vaatii siis paikallisilta toimijoilta yhteistyötä sekä toisten toimijoiden toimintatapojen tuntemusta. Tällä tavalla turvataan se, että edes paikallistasolla toiminnat ovat yhdenmukaisia ja tasa-arvoisia. Valtakunnallisesti sosiaaliseen kuntoutukseen ohjautuminen voi eriytyä ja paikalliset toimintatavat olla hyvinkin erilaisia.

Pohdinta

Jatkossa aikuissosiaalityön palveluissa tulisi jalkautuvaa työtettä soveltaa laajemminkin kohtaamisten kynnyksen madaltamiseksi. Vastaanottotilat ovat yleensä virastotalojen lukituissa tiloissa, joihin pääsee vain ajanvarauksella ja vartijoiden kautta. Kun aikuissosiaalityö aiemmin määrittyi vahvasti toimeentulotukityön kautta, johon virastomaisuus ja turvajärjestelyt vahvasti kytkeytyvät, tilanne on muuttunut toimeentulotuen Kelaan siirtämisen jälkeen. Tulevaisuuden asiakastyö voisi tapahtua kodinomaisissa, matalan kynnyksen ”asukastalo”-tyyppisissä tiloissa tai esimerkiksi vertaistuellisissa työvalmennustaloissa, jotka mahdollistaisivat luontevampia kohtaamisia ja tuen tarjoamista. Joka tapauksessa sosiaaliseen kuntoutukseen pääsyn olisi oltava mahdollisimman yksinkertaista, koska potentiaaliset asiakkaat ovat usein olleet aiemmin palvelujen tavoittamattomissa.

Tulosten merkitys: On tarpeen edelleen selkeyttää ja yhtenäistää sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvää ymmärrystä ja toimeenpanoa. Erityisesti paikalliselle ja alueelliselle tasolle on tärkeää, että myös sosiaaliseen kuntoutukseen ohjautumisesta on yhtenäisesti sovittu. Kunkin paikallisen toimijan on myös tiedettävä, miten muut sosiaalisen kuntoutuksen parissa työskentelevät ja mitä niillä on tarjottavanaan.

Avainsanat: sosiaalinen kuntoutus, sosiaaliseen kuntoutukseen ohjautuminen, paikallinen yhteistyö

Marja Heikkilä, tft, TtM, tutkija, Kuntoutussäätiö

Mari Ruuth, KM, tutkija, Kuntoutussäätiö

Jouni Puumalainen, VTM, tutkija, Kuntoutussäätiö

Lähteet

- Karjalainen J (2017) SOSKU-hankkeen keskeisiä tuloksia. Osallisuuden monet muodot sosiaalisessa kuntoutuksessa -työpaja 4.10.2017, Jyväskylä. PowerPoint-esitys verkossa: <https://thl.fi/documents/10531/3149614/SOSKU-hankkeen+keskeisi%c3%a4+tuloksia+4.10.17.pdf/7676d759-8551-4e1b-927c-797d59dd4a3d>
- Määttä A (2018) Sosiaalinen kuntoutus ja yhteensovittavan johtamisen työskentelyprosessi. Teoksessa H Kostilainen, A Nieminen (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. DIAK Työelämä 13, Helsinki.
- Piirainen K (2017) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Teoksessa H Kostilainen, A Nieminen (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. DIAK Työelämä 13, Helsinki.
- Puromäki H, Kuusio H, Tuusa M, Karjalainen J (2016) Sosiaalihuoltolaki ja sosiaalinen kuntoutus. Kuntakyselyn tulokset. Työpaperi 47. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. Verkossa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131975/Sosiaalihuoltolaki_Tyo_47-2016_net.korj%20240217.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Raivio H (toim.) (2018) Enemmän sosiaalista toimintakykyä, lisää osallisuutta! Yhteiskehittäen vaikuttavampaa sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishankkeen (SOSKU) 2015–2018 loppuraportti. Työpaperi 7. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere. Verkossa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136144/URN_ISBN_978-952-343-070-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ruuth M (2016) Sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishanke (SOSKU). Väli­raportti I. Teoksessa M Ruuth (toim.) Hanketoiminnan kuvaus ja väliarviointi ajalta 1.4.2015 - 30.4.2016. Kuntoutussäätiö. Helsinki.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Verkossa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pi-dp446125968>
- Sosiaalihuoltolain soveltamisopas (2017) Julkaisuja 2017:5. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. Verkossa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf
- Tuloksellisuustarkastuskertomus (2017) Paljon palveluja tarvitsevat ja käyttävät asiakkaat perusterveydenhuollossa. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 11. Helsinki. Verkossa: <https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/05/22105012/paljon-palveluja-tarvitsevat.pdf>
- Suositus työikäisten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen laatu­kriteereiksi (2018) Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallinen kehittämishanke (SOSKU) ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. PunaMusta Oy. Helsinki. Verkossa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137281/URN_ISBN_978-952-343-249-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tuusa M, Ala-Kauhaluoma M (2014) Selvitys nuorten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 42. Verkossa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70320/URN_ISBN_978-952-00-3545-7.pdf
- Vogt E, Sjöholm M (2014) Etuuskäsittelyä ja aikuis-sosiaalityötä. Toimeentulotuki- ja aikuissosiaalityön kuntakyselyn 2013 päätulokset. Kuntaliiton julkaisusarja: Uutta kunnista nro 2. Suomen Kuntaliitto. Verkossa: http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=3006